

Paper Accepted*

ISSN Online 2406-0895

ПРИКАЗ КЊИГЕ / BOOK REVIEW

СВЕДОЧАНСТВА ИЗ ПРВОГ СВЕТСКОГ РАТА
THE GREAT WAR REVISED

Аутор: Славица Поповић-Филиповић
Издавач: Историјски архив, Ваљево, 2017
Обим: 273 стране, илустрације
ISBN: 978680613192

* **Accepted papers** are articles in press that have gone through due peer review process and have been accepted for publication by the Editorial Board of the *Serbian Archives of Medicine*. They have not yet been copy edited and/or formatted in the publication house style, and the text may be changed before the final publication.

Although accepted papers do not yet have all the accompanying bibliographic details available, they can already be cited using the year of online publication and the DOI, as follows: the author's last name and initial of the first name, article title, journal title, online first publication month and year, and the DOI; e.g.: Petrović P, Jovanović J. The title of the article. *Srp Arh Celok Lek*. Online First, February 2017.

When the final article is assigned to volumes/issues of the journal, the Article in Press version will be removed and the final version will appear in the associated published volumes/issues of the journal. The date the article was made available online first will be carried over.

Received: August 17, 2017

Accepted: August 18, 2017

Online First: August 25, 2017

Славица Поповић-Филиповић, реномирани аутор у области српске историје медицине, годинама се бави и историјом медицинских мисија у Србији у време Првог светског рата. Књига Сведочанства из Првог светског рата (*The Great War Revisited*), настала је истраживањем страних медицинских мисија и бројних појединаца, који су дошли у помоћ српском народу 1914–1915. На апел Српске владе и Српског Црвеног крста стигле су медицинске мисије и санитетска помоћ из Русије, Велике Британије, Француске, Америке, Швајцарске, Холандије, Грчке и Данске, а појединци из Пољске, Канаде, Аустралије, Новог Зеланда, Чешке, Словачке, Ирске, Норвешке, Белгије, Италије и Шпаније. Санитетска и материјална помоћ стигла је из Јужне Америке и Јапана.

Током рата и по ослобођењу, стране медицинске мисије, биле оне војне или добровољачке, мењале су своје циљеве зависно од потреба у Србији. Од првих хируршких болница, до болница за лечење инфективних болести и медицинских екипа за организовано спровођење превенције и сузбијања и лечења велике епидемије пегавог тифуса. Епидемија пегавог тифуса је сузбијена у лето 1915, али велики број медицинских мисија је остао, па тако су у Србији формирали диспанзере и амбуланте за лечење локалног становништва. У време великог повлачења један број чланова медицинских мисија је одбио да напусти земљу и остао је да брине о српским рањеницима и болесницима у време окупације. Стране болнице у великом повлачењу су пружале медицинску помоћ на путу, у време искрцавања, евакуације и смештаја српских војника и избеглица, у заштити ратних заробљеника и интернираних цивила у логорима, у обнављању здравственог система у ослобођеној земљи. Бројни хуманисти су подржали деловање Српског Црвеног крста у Србији и у избеглиштву. Један број медицинских мисија, које су радиле у Србији у периоду 1914–1915, пратио је српску војску на свим фронтима: у Србији, на Солунском фронту, на Корзици и у Француској, у Тунису и Алжиру, на руском фронту и Добруци. Велики број медицинских радника, који су радили у Србији у време Великог рата, вратили су се да помажу Србима у избеглиштву и остали им верни и у послератном периоду.

Мала Србија је преко ноћи постала космополитска раскрсница. О томе говоре бројна сведочанства домаћих и страних хроничара, њихови драгоцене историјски записи из тог периода. У Србији у то време није се борила само елита српских и европских лекара и хуманиста, већ и медицинског особља из прекоокеанских земаља.

Књига Сведочанства из Првог светског рата састоји се из два дела: први је посвећен страним медицинским мисијама, док у другом делу аутор наводи писма, записе, дневнике и друга сведочанства учесника.

Књига уједно обележава стогодишњицу од смрти др Elsie Maud Inglis (1864–1917), хирурга из Шкотске, оснивача и руководиоца Болнице шкотских жена за службу у иностранству (*The Scottish Women's Hospitals for foreign service*). Од десет Болница шкотских жена намењених српском народу, четири су деловале у Србији (у Крагујевцу, Ваљеву, Младеновцу и Лазаревцу, у време велике епидемије пегавог тифуса), три болнице су радиле на Солунском фронту, а по једна болница на Корзици, у Француској и на Руском фронту и Добруци. У време окупације Србије, Болница шкотских жена радила је у Крушевцу, а по ослобођењу у Врању и Београду. Овим поводом у Србију из Шкотске долази делегација потомака др Елсие Инглис, који ће обићи градове, у којима су деловале Болнице шкотских жена.

По речима рецензента Велибора Видића, историчара из Ваљева: „Ово је свакако једна од књига од које ћемо кретати као појединци и народ и којој ћемо се увек радо враћати“.

Поводом стогодишњице Великог рата и поплаве пригодних радова, ово дело не спада у ту групу. Оно није ни декриптивна историографија, ни анализа већ публикованих радова. Ово дело је резултат упорног и многогодишњег истраживања које је ауторка урадила од Аустралије и Новог Зеланда, преко Србије, до Шкотске и Канаде. Обилазећи архиве, музеје, библиотеке и потомке учесника у свим овим земљама, она је била прави представник српског националног бића које брине о својој историјском искуству, а до сазнања о њему долази на једини прави начин – истраживањем, а не анализом полуистина и спекулацијама. То је посебна вредност овог дела. Чињенице су ту. Само треба извући поуке. Због тога би се требало овом делу „радо враћати“.

Проф. др Миле Игњатовић
Српски архив за целокупно лекарство
E-mail: office@srpskiarhiv.rs